

νιᾶς ἀνθίσαν καὶ κείνα καὶ ἀπλώνονται σὲ στεφάνι εὐτυχίας ἐπάνω στὸ λευκὸ σύννεφο ἐνὸς πέπλου, καὶ στεφανώνουν τὰ μυρωμένα καστανά μαλλιά μὲ ἀνεκτίμητο γάμον στεφάνι.

Λευκὴ ἀγάπης ὄπτασία ἡ Ἄνθια!.. Καὶ σιὰ εὐμορφά της μάτια καθρεφτίζονται παράδεισοι.

Εἶσαι σὺ ἡ λίμνη ἡ ἀσημένια, ὦ ἀγάπη μου. Καὶ τὰ λούλουδα τὰ κόκκινα εἶνε τὰ χεῖλῃ σου ποῦ θὰ δώσουν στὸ Βάγκο τὴ ζωή....

Γαλανὸ καὶ ἀπέραντο ἐμπρὸς τοὺς ἀπλώνεται τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς.

Καὶ σφιχταγκλαιασμένοι τώρα ὁ Βάγκος καὶ ἡ Ἄνθια, ἡ νεότη μὲ τὴ χαρὰ, τὸ γέλιο μὲ τὴν εὐμορφιά, ἡ ζωὴ μὲ τὴν ἀνοιξι, ἐνωμένοι γιὰ πάντα φεύγουν ἀνοικτά. Ἡ προὴ τῆς ἀγάπης των σπρώχνει τὴν βαρκοῦλά τους μακρυνά...

Θὰ ζήσουν μαζὺ γιὰ πάντα....

Καὶ τὸ ἴδιο γαλανὸ κῆμα θὰ τοὺς σκεπάσει ὅταν ἡ δύο ψυχὲς ποῦ ἐνώθηκαν γιὰ πάντα βαρεθοῦν τὴ γῆ καὶ πετάξουν στὸν οὐρανό.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ Δ. ΠΟΛΥΖΩΤΙΔΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΗΣΚΙΟΥ

Πολὺς λόγος εἶχε γίνει τελευταίως εἰς τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον, διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ὁποῖον παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας πολλῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Οἱ κριτικοὶ καὶ ἰδίᾳ ὁ κ. Ξενόπουλος, ἔγραψαν ἐκτενῶς, ὥστε μᾶς ἔκαμαν νὰ περιμενομεν μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν δημοσίευσίν του, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπλῆν ἀνάγνωσιν, τὸν νέον αὐτὸν ἀδάμαντα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος εἶνε ἐν ὀλίγοις αὕτη:

Ὁ Βάγκος, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουν στὸ νησί του καὶ «*Γυιὸν τοῦ Ἡσκιου*», διότι ἡ μητέρα του, καθὼς διηγεῖται, τὸν συνέλαβε μίαν νύκτα τρικυμιώδη, εἰς μίαν νευρικὴν ταραχὴν, ἀπὸ μίαν σκιάν ἢ ὁποῖα εἶχεν ἀνοίξει τὴν θύραν της, τὴν ἐπλησίασε καὶ τὴν ἐφίλησε, ἀγαπᾶ ἔμμανῶς τὴν Αὐγοῦλαν, τὴν θυγατέρα τοῦ καπετὰν Λεφτέρη, ἀεργος καὶ ὀκνηρὸς γυριζεὶ ὅλην τὴν ἡμέρα στὰ περιγιάλια μὲ τὴν Αὐγοῦλα. Ὅταν ὅμως τῆς ἐξεμυστηρεῦθῃ τὸ πάθος του, ἡ Αὐγοῦλα τὸν περιφρονεῖ, τοῦ διαβεβαιώνει τὸ ἀδύνατον τῆς ἐνώσεώς των, διότι αὕτη εἶνε ἀρχοντοπούλα, καὶ αὐτὸς υἱὸς ἐνὸς ταπεινοῦ ψαρᾶ. Ὁ Βάγκος τότε συλλαμβάνει κακοῦργα σχέδια. Πηγαίνει ὡς ναύτης μὲ τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Λεφτέρη, καὶ μίαν νύκτα θαλασσοταραχῆς καταστρέφει τὴν πιξίδα, ρίπτει τὸ καράβι στὴ στεριά, ἐπάνω σὲ βράχους, ὅπου θρυμματίζεται, πνίγονται ὅλοι καὶ σώζεται μόνον ὁ Βάγκος ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ τὸν καπετὰν Λεφτέρη. Ἦλπιζε μὲ αὐτὸ ὅτι τώρα

ἡ Αὐγοῦλα θὰ ἐνέδιδε, ἀλλ' ἡ Αὐγὴ ἔχει ἀκόμη σπῖτι, τὸ καλύτερο τοῦ νησιοῦ, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ περιφρονῇ τὸν Βάγκον. Τότε τοὺς βάζει φωτιὰ καὶ στὸ σπῖτι, καίεται καὶ ὁ δυστηχῆς καπετὰν Λεφτέρης, καὶ ὁ Βάγκος κατορθώνει νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς φλόγας τὴν Αὐγὴν, ἢ ὁποῖα μὴ ἔχουσα πλέον τίποτε εἰς τὸν κόσμον, λαμβάνει ὡς σύζυγον τὸν Βάγκον. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ σῶμά της, θέλει καὶ τὴν ψυχὴν της νὰ κατακτήσῃ, καὶ τῆς ἐκμυστηρεῖται τὰ πάντα. Ἡ Αὐγὴ γίνεται τότε ἔξω φρενῶν καὶ καλεῖ τὴν ἀρχὴν νὰ συλλάβῃ τὸν κακοῦργον σύζυγόν της ὅστις μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς συνεπειὰς τοῦ νόμου, πίπτει ἀπὸ ἓνα βράχον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πνίγεται, εὐθύς, αὐτὸς ὁ ὁποῖος τόσον καλὰ ἐγνώριζε νὰ κολιμβᾷ καὶ νὰ σώσῃ μάλιστα καὶ ἄλλους πνιγμένους, μὲ τὰ δυνατὰ του τὰ μπράτσα.

Ὁμολογῶ ὅτι μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὸ ἀναγνώσω μέχρι τέλους. Σκηναὶ χαλαραὶ. Διάλογοι οἱ ὁποῖοι δὲν κινοῦν κανὲν ἐνδιαφέρον. Εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα ποῦ ὁμιλοῦν βλέπει πάντοτε τὸν ποιητὴν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ κρατήσῃ μακρὰν τὸ ἐγὼ τοῦ ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ δράματός του.

Ἐνωσοῦμεν ὅτι τὸ δράμα πρέπει νὰ στραφῇ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ζωὴν ἂν θέλῃ νὰ δημιουργήσῃ τι ἄξιον ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν ἐπεταί ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀποκλειστικὴ ἐνασχόλησις μὲ τὸν ἀργαλειό, μὲ τὴν ρόκα καὶ μὲ τοῦ καφεῖ τὸν μῦλον. Αὐτὰ ἡμπορεῖ κανεὶς εὐχαρίστως νὰ τὰ

ἴδη εἰς μίαν εἰκόνα, νὰ τὰ ἀναγνώσῃ εἰς ἓνα διήγημα, καὶ τὸ πολὺ πολὺ εἰς μίαν σκηνὴν ἐνὸς δράματος. Τοιούτου εἴδους ἔργα ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσουν μόνον ἐὰν ποτὲ συστηθῇ Λαϊκὸν Θέατρον, ὅπου νὰ προσέρχεται ὁ λαὸς ὁ ἀπλοῦς καὶ νὰ τὰ ἀκούῃ μὲ μίαν δεκάραν, ὅπως ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ παίζωνται καὶ νὰ κρατοῦν ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἓνα κοινὸν ἀνεπτυγμένον.

Καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν πάλιν ὁ Γυιὸς τοῦ Ἡσίου δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ χρησιμεύσῃ. Διότι τί ἔχει νὰ διδάξῃ εἰς τὸν λαόν; Τὸν Ὑπεράνθρωπον;

Δὲν εἶνε ἡ ἀποτυχία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ποὺ μᾶς γεννᾷ θλίψιν καὶ πόνον ὀδυνηρὸν εἰς τὴν ψυχὴν. Διότι τὸ νὰ μὴν ἐπιτύχῃ ἓνα δράμα, ἢ νὰ μὴ γραφῇ ἓνα καλὸ διήγημα, ἢ ποιήμα, καὶ μὲν κρατεῖ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς φιλολογίας αὐτῆς εἰς στασιμότητα, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ ζημία. Καὶ ἂν δὲν ἐγράφη σήμερον ἴσως γραφῇ αὔριον. Τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς ὅμως μίαν κριτικὴν νὰ μὴν ἔχῃ τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια νὰ βάλῃ ἓνα ἔργο ποὺ βγαίνει στὴν θέσιν του, αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς γεννᾷ τὸν πόνον καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, διὰ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογίας μας. Διότι ὅταν ἡ κριτικὴ εἶνε τυφλὴ, ποῖος θὰ ὀδηγήσῃ νέους ποιητὰς μὲ τόσα καλὰ χαρίσματα, ὅπως εἶνε καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Γυιοῦ τοῦ Ἡσίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν ὅλην μας τὴν συμπάθειαν, ποῖος λέγομεν εἶνε ἐκεῖνος ποὺ θὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον ποὺ μόνον ἐκεῖ ἀνθίζουσι τὰ λουλούδια τῆς τέχνης;

Πρέπει ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς νὰ ὑποδείξῃ κανεὶς εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐθνικὴ ζωὴ δὲν εἶνε ὁ ἀργαλειὸς καὶ ἡ ρόκα, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς, καὶ εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπλουστάτου χωρικοῦ, μέχρι τῆς ψυχῆς τοῦ εὐγενεστέρου καὶ τελειοτέρου τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς τοῦτο ὅμως χρειάζεται ἐρευνα, μελέτη, καὶ κόποι.

Μὲ παταγώδη χειροκροτήματα ὁ κριτικὸς κ. Ξενόπουλος ἀνακηρύσσει τὸ ἔργον ὡς νισαϊκόν. Ὁ Βάγκος εἶνε ὁ δυνατὸς, ὁ υπεράνθρωπος τοῦ Νίτσε. Πού ὅμως τὴν βλέπει τὴν δύναμιν αὐτῆν; Ὁ Βάγκος, ὁ δυνατὸς, δὲν ἔχει

τὸ σθένος νὰ πάρῃ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι του καὶ νὰ πολεμήσῃ στήθος μὲ στήθος τὸ λιοντάρι, τὸν καπετὰν Λεφτέρη, ποὺ ἦταν ἱκανὸς ἂν τὸ μάθῃ νὰ τότε στείλῃ νὰ κάνουνε μὲ δαύτονε Πάσχα τὰ σκυλλόψαρα, (Πραῖξις Α' Σκ. Γ'), ἀλλὰ πηγαίνει ὡς ὁ ἀτιμώτερος τῶν κακούργων καὶ καταστρέφει ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὴν περιουσίαν τοῦ πτωχοῦ ἀνθρώπου, πηγαίνει ἀνάνδρως καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καὶ τοῦ καίει τὸ σπίτι του, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ἄν αὐτὸς εἶνε ὁ Ὑπεράνθρωπος τότε δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην ὁ Ζαρατούστρας νὰ ἀναροιστῆται κἀκιδρος καὶ νὰ τὸν ζητᾷ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ἀλλὰ θὰ ἔτρεχεν εἰς τῶν κακούργων τὰς φυλάκας νὰ χορτάσῃ τὸ μάτι του καὶ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ υπερανθρώπους.

Ἐὰν ὁ κ. Ξενόπουλος ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ μελετήσῃ καλύτερα τὸν Νίτσε, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Βάγκος δὲν εἶνε ὁ υπεράνθρωπος, ἀλλ' εἶνε ἓνα ἄλλο εἶδος ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ὁ Νίτσε ὀνομάζει «niedermensch»—Ὑποάνθρωπον.

Θὰ ἦταν υπεράνθρωπος ὁ Βάγκος ἐὰν ἐκινδύνευε τὸ καρὰβὶ χωρὶς καμμιά ἐλπίδα σωτηρίας καὶ τὸ ἔσωζεν αὐτός.

Θὰ ἦταν υπεράνθρωπος ἂν κατόρθωνε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς φλόγας καὶ τὸ σπίτι καὶ τὸν ἰδιοκτητὴν του.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ συνδυάσωμεν τὴν παράδοσιν μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν πραγματικότητα, ὁ Γυιὸς τοῦ Ἡσίου συνελήφθη ἀπὸ τὴν νευρικὴν μητέρα του εἰς ὥραν ὑστερικοῦ παροξυσμοῦ, καὶ ἔφερεν ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἐκφύλου, ὀκνηρίαν, ἐρωτοληψίαν καὶ κακοῦργα ἔνστικτα, τὰ ὁποῖα ἀφορμὴν μόνον ἐζητοῦσαν νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ τὴν ἀφορμὴν αὐτὴν τὴν ἔδωκε πλουσιοπάροχα τὸ ἐρωτικὸν πάθος. Καὶ ὁ παγκόσμιος αὐτὸς τύπος, ὅπως ἀνεκηρύχθη δὲν εἶνε παρὰ ἓνας κοινὸς κακοῦργος καὶ τίποτε περισσότερον.

Ὅχι μόνον πρόωρος ἀλλὰ καὶ ἀξιοκατάκριτος μᾶς φαίνεται ἡ σπουδὴ τῶν φιλολόγων μας μὲ τὴν ὁποῖαν ἔσπευσαν εἰς τὴν δραματοποίησιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Νίτσε, τῶν ὁποίων καθ' ἑκάστην ἐξακολουθεῖ ἡ συζήτησις ἐν τῇ παγκοσμίῳ φιλολογίᾳ, κατ' ἐξοχίαν δὲ ἐν τῇ γαλλικῇ, καὶ ἴσως ἀκόμη δὲν ἐξήχθη ἡ καθαρὰ καὶ ἀπορροσταλλωμένη ἔννοια.

Ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς ἡ δραματικὴ μας

ποίησις δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ πέσῃ ἀγκαλιασμένη μετὴν χαριτωμένην τῆς κριτικῆν εἰς τὸ βράθρον τοῦ γελίου. Διότι ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀποκρύψω τὸν γέλωτά μου μετὸ πάθημα τοῦ κ. Ξενοπούλου ὅστις εἰς τὸν ὑπε-

ράνθρωπον αὐτὸν ρωμῆον Γυιὸν τοῦ Ἡσκιου, ἐνδυμένον με φέσι καὶ βράκες νησιώτικες, δὲν ἤμπόρεσε τοῦλάχιστον νὰ ἀντιληφθῇ τὴν μασκαράταν τοῦ Ὑπερανθρώπου.

Ἀλεξάνδρεια 18 Δεκεμβρίου

Π. ΓΝΕΥΤΟΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ». — Ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Αὐτοκράτειρας Ἐλισάβετ, τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται κατ' αὐτὰς, δημοσιεύομεν μερικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν καλὴν σὺνῆν νὰ μᾶς παραχωρήσῃ ὁ συγγραφεὺς.

Ἀγριοσυκιᾶς κ' ὄρνιοι εἶχανε φρεσκοφυτρῶσει ἀπάνω σ' ἓνα τοιχοχάλασμα ποῦδειχνε περήφανο γιὰ τὴν δροσερόβλαστη γλωράδα ποῦ τὸ περιστόλιζε καὶ γιὰ τὴν πολλὴν τὴν γλύκα ποῦ θᾶβγαινε ἀπ' τὶς πέτρες του.

Κυπαρίσσια κυττούσανε λυπητερὰ τὴν ἀλαργινὴ τὴν θάλασσα (ὦ λιγώτερο θλιβερὰ εἶναι τὰ κυπαρίσσια τῶν τάφων!).

Τὰ φωτεινὰ μικρὰ νησάκια ὀλόγυρα στὴν Κέρκυρα κολυμποῦσαν ἴδια πολὺτιμα πετράδια λαμποκόπα στὴν ὑγρὴ γλαυκασύνη τὴν ἀπεραντὴ καὶ τόσο μουσικὰ ἁρμονικὸ ἦτον τὸ συναίσθημα ποῦ ἔκανε ἢ θεωροῦ τους, ποῦ μποροῦσε νὰ πῆ κανεὶς πὼς τραγουδοῦσανε σταπόμαρα.

Κι ὡς νὰ εἶχε μαντέψει τὶς σκέψεις μου, ἡ Αὐτοκράτειρα εἶπε :

— Δὲν εἶναι ἔτσι; μᾶς γητεύουν καὶ μᾶς ξελογιάζουν πάντα κι ὀλοένα αὐτὲς οἱ μάγισσες, ὅπως οἱ Σειοῆνες τὸν Ὀδυσσεά!

Πόσα παννιὰ στὴ θάλασσα! μερικὰ σὰν κάτασπρα πουλιά, πεσμένα μ' ἀνοιχτὰς φτεροῦγες στὸ νερό, μαζὶ μετὸ ρέμα πῆγαιναν ὀνειρεμένα, ἄλλα κόκκινα καὶ βαθύχρωμα σὰ μαυρὰ, ψυχρὰς σὲ πένθος βουτηγμένες καὶ σὲ φλόγες.

Τότε θυμήθηκα μιὰ στροφὴν ἀπὸ ἓνα Ὀρφικὸ τραγούδι καὶ τὴν εἶπα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ὅπως κάποιοι στεναγμοὶ βγαίνουν ἄθελα ἀπ' τὰ χεῖλη :

— Στὸ πέλαος κόκκινο παννί. . .

ἄχ, κόκκινο παννί στὸ βραδινὸ τὸ πέλαος..

στὰ κορρασμένα κέματα τὰκοίμιστα. . .

Καράβι, καραβάκι!

Γιὰ! τὸ παννί του πὼς φουσκώνει..

ταχύπορο πὼς πελαγώνει!...

Καράβι, Καραβάκι!

Ῥιμέ! σταπόμαρα ποῦ πᾶς;

καὶ πίσω δὲν τηρᾶς...

καὶ δὲ γυρίζεις πιά. . .

Νά! ἔφυγε καὶ πάει

πάει πάει πάει...

Τοῦ βασιλιᾶ τοῦ ἤλιου τὰ κόκκινα φιλιὰ

τὰ πῆρε ὅλα μαζί του

καὶ τῆς χαρᾶς τὰ γέλοια—κ' ἔβαφε τὸ παννί του! . . .

Ὅταν ἀπογυρίσαμε τὰ μάτια μας ἀπ' τὴν θάλασσα, ἡ ἄμετρη γαλήνη τῆς γῆς μᾶς πῆρε στὴν ἀγκαλιά της.

Οἱ βάρραχοι κοάζουνε στοὺς βάλτους, προτοῦ θαμποβραδιάσῃ ἀκόμα. Κοάζουνε με τρόπο καθαρὸ Ἀριστοφάνικο, ὅταν τοὺς ἀκούη κανεὶς ἀπὸ κοντά:

Κόαξ, κόαξ! Βρεκεκεκέξ!

Μὰ τοῦ καθενὸς τὸ κόασμα χύνεται μέσαστὰ κόασματα ὅλων τῶν ἄλλων: ἔτσι γίνεται ἓνα σεντόνι ρευστὸ ἀπὸ κόασματα, μιὰ λίμνη ἀπὸ τέτοιους ἤχους βρεκεκέξ, σὰ νᾶχεν ὅλος ὁ ὑγρὸς ὁ βάλτος ξεσηκωθῇ πιὸ πάνω ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του καὶ νᾶχε γίνε φωνή. Τότες ὁ βάλτος βασιλεύει μονάχος, τότε τοῦ μοιχωμένου βάλτου ἡ φωνὴ τὰ σλαβώνει ὅλα καὶ τὰ σβῆνει...

Ὅταν οἱ βάρραχοι παύουνε γιὰ λίγο τὸ τραγούδι τους, βουτίζει ὡς ἐπάνω τῆς θάλασσας ὁ βαρὺς ἀνασασμός.

— Ὅλα μύρονται, μύρονται στὴ φύση καὶ στὸ σύμπαν, εἶπε ἡ Αὐτοκράτειρα. Μόνο οἱ ἄνθρωποι γελοῦν ὀλοένα, χωρὶς σταθμὸ καὶ τέλος.